

karski prijem? To samo domnevamo, vprašujemo, kajti, kot že rečeno, trditi tega še ne moremo. Če bi hoteli še podrobneje ali celo anekdotično razglablјati še naprej o Sedejevem slikarstvu, bi se morali opreti na njegovo trditev, da enako rad sedaj slika, kakor je prej kot čevljar izdeloval čevlje. Podplat pa je pri čevlju konstanta, spreminja se samo zgornji del, zunanji videz obuvala, kjer se navsezadnje lahko sprosti čevljarjev smisel za oblikovanje. Ali ni nekaj podobnega tudi na Sedejevih podobah? Spodnja tretjina je konstantno vezana na motiv, se ne spreminja in je v svojem bistvu vedno enako oblikovana, sloneča na določenih principih. Nebo pa se sprošča v slikarske efekte, je tista gmota, ki jo slikar obdeluje po svoje, jo gnete po svojem notranjem vzgibu.

Povsem drugačen je Magyar s svojimi značilnimi, na deske naslikanimi slikami. Motivni svet je obširen, a vendar omejen na vaško motiviko, krajino samo ali na krajino, dopolnjeno s figurami. Je drugačen in se razlikuje od motivike žirovskih slikarjev, od Repnika in Tisnikarja. Petelin, ki se pogostokrat pojavlja kot motiv na Magyarjevih slikah, je tudi hvaležen motiv

nekaterih sodobnih slikarjev. Morda je prav petelin navdihnil slikarja in ga pognal v drzno barvitost, še vedno sicer zasnovano na tonaliteti, ki pa mu večkrat uide v disonance. Je ilustrativen, risarski in manj slikarski ter navezan na naivo morda samo z motiviko svojih slik. Kajti naivec nikakor ne more poenostavljati predmetov, kakor jih Magyar, ki prikazuje drevesa in tudi griče posejane z vinsko trto takó, da so podobni ježu z redkimi, a debelimi bodicami. Poenostavljanje in abstrahiranje oblik vodi Magyarja sicer do jasne predstave o likovni vrednosti upodobljenega predmeta. Drevo ni več tisto drevo, ki ga naivni slikar takó zvesto opisuje, temveč je pri Magyarju skoro samo še znak rogovilaste oblike, znak, ki ga z drugimi znaki vsaja v znakovne skupine, ki mu pomenijo krajino. Prav tak je tudi njegov lik človeške figure. Brez barv je pred nami izrisani skelet motiva, ki je z barvami samo obarvan in ni reševan slikarsko. Prav v tem pa se Magyar še drži naivne smeri, ki pomeni v tem smislu vrednoto, brez katere bi zdrsnil v nevarno bližino amaterskega diletantizma.

Andrej Pavlovec

Književnost

KAJETAN KOVIČ: TEKMA

Tekma je Kovičev drugi roman in z naslovom hoče opozoriti na tisto pravo, »življenjsko« tekmo, ki pa ni morebiti neobvezna igra, ampak zaresen boj ne le za položaj, temveč kar eksistenco.

V zadnjem času je v slovenski publicistiki generalno prevladala misel o volji do moči (= oblasti), prevladala takó, kot da gre za dokončno, definitivno spoznanje, pred katerim ni izhoda. Docela je jasno, da je to le posledica ekonomske in nacionalne zagate, kajti misel o volji do moči kot nekakšni substanci svetá je bila drugod

že davno registrirana, zatem pa tudi pre-mišljena in premagana. Tu je mogoče reči, da se *Tekma* po miselni plati povsem pridružuje sferi takega premišljevanja in da morda tudi zato nosi s sabo sorazmerno skromne umetniške možnosti.

Tu sicer ni mogoča »eksaktna« literarna interpretacija, toda tudi brez nje lahko naštejemo nekaj elementov, za katere menimo, da ne sodijo k tistim, ki oblikujejo umetniškost tega besedila. Knjiga se nam kaže skonstruirana iz dveh polov, ki pa nista organska celota. Vsa konstrukcija skuša pokazati na oblastniški sestav, v katerega se je mogoče prebiti le redkim posa-

meznikom, ti pa se v njem lahko obdržijo z nasiljem, saj se tudi sami ne morejo ograditi pred nevarnostjo, da jih kdo ne bi rotiral (npr. Brejc). Formalna konstrukcija se skriva za stavkom, »kako je arhitekt Nikolaj preživel konec tedna«, in je v bistvu samo skupek nekaj banalnih dogodkov. Preveč bi bilo, če bi tu obnavljali še zgodbo: Nikolaj je sila nerahločuten človek, saj svoje ideje o svobodi, o neodvisni individualnosti ni dokazal z mesom in s krvjo. Njegov živec se redko kdaj prebudi (takó recimo ob obisku tržnice, ko se mu zahoče, da bi nekoliko jajc preprosto počil ob tla),

vsí njegovi odnosi, od odnosov do stre, Mace in drugih so prozaični v tem smislu, da bravci ne začitimo zmeraj, kako Nikolaj do njih pravzaprav ničesar ne čuti. Obrabljena finta se zdi tudi tisto čudno naključje, da je Nikolajeva enonočna ljubica Maca ravno žena tistega vsemogočnega, oblastniškega Brejca, proti kateremu se zavrženi mladenič s tako jezo bojuje. In mimo česar ni mogoče: prozaični so zapiti tudi-umetniki in podkupljivi profesorji s prav takšnimi študentkami, saj so nam predstavljeni samo skozi

informacijo, ki pa se ne razločuje dosti od navadnega reporterstva. »Življenje je sranje!« (in s tem seveda tudi literatura) — bi nam lahko zavrnil očitke Nikolaj, toda takšne obrambe je pri nas vse polno, ne da bi jo kdo jemal zares. Tu ni izjema niti Nikolaj, saj se iz življenja, ki je tudi »tekma«, pravzaprav umakne, ko zavrne Brejčevo ponudbo.

Zakaj je življenje to, kar je? — Ustvarjalni in očitno ne nenadarjeni Nikolaj se ne more uresničiti ne v delu ne v ljubezni. Pri natečaju je propadel zavoljo Brejčevih spletk, doživel »iztreznitev« pri Maci, zatem pa izvedel za zakulisno igro velikih funkcionarjev, med katerimi je tudi Brejc. To vpliva na njegovo končno odločitev, ko odkloni možnost nenadnega napredovanja in s tem porazi Brejca. Ali to pomeni, da junak ni privrženec tiste splošne mentalitete o neizogibni volji do moči ali pa jo je s tem samo dokazal, razkril? To ni jasno, a tudi nobena škoda, čeprav Nikolaj, po vsem sodeč, ni človek, ki bi nas prepričal, da je le »navaden« državlján oziroma umetnik, ki hoče živeti na račun umetnosti.

Knjiga torej s takim ali drugačnim idejnim predznakom ne prestopa zaprtega slovenskega kroga. Treba pa je reči, da ohranitev njegove »samostojnosti« na koncu pomeni nekakšen protest zoper obstoječo strukturo — in to je spodbudno, če seveda tako lahko razumevamo to besedilo.

V tej knjigi je potemtakem manj umetnosti kot misli. Kaže, da se je avtor tega zavedal, saj je *Tekma* skomponiral iz dveh različnih »polčasov«: iz pretežnega popisovanja na začetku in v sredini ter iz pojmovne mreže na koncu.

Ali smemo reči, da nam je zato bolj dobrodošla miselna intencija dela kakor njena umetniška? Nikolaj je svoboden in brez obveznosti: to ni romantika, ampak življenje.